

УДК: 336:(352/354)

Олена Парубець

доктор економічних наук, професор
Національний університет «Чернігівська політехніка»,
м. Чернігів, Україна
olena.parubets@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5357-7581

РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ БЕЗПЕЦІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА МЕТОДИ ЇХ ЗНИЖЕННЯ

Olena Parubets

Dr. Sc. (Economics), Professor,
Chernihiv Polytechnic National University, Chernihiv, Ukraine
olena.parubets@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5357-7581

RISKS AND THREATS TO PUBLIC FINANCE SECURITY IN WAR CONDITIONS AND METHODS OF REDUCING THEM

Анотація. Метою проведеного дослідження є виявлення та систематизація ризиків і загроз безпеці публічних фінансів України в умовах війни та теоретико-практичному обґрунтуванні методів, спрямованих на їх зниження. Досліджено види безпеки на рівні публічних фінансів та їх складові. Виявлено інформаційні, економічні, фінансові, соціальні, екологічні загрози та пов'язані з ними ризики, що здійснюють негативний вплив на стан безпеки публічних фінансів в умовах війни. Серед основних ризиків, які в умовах війни здійснюють найбільший вплив на безпеку публічних фінансів, виділено ризики кібератак, корупційні ризики, ризики рефінансування, а також бюджетні, податкові, екологічні ризики. Для мінімізації і нейтралізації зазначених ризиків і загроз запропоновано використання нормативно-правових, організаційних, індикаторних, ресурсно-функціональних, економічних і фінансових методів та обґрунтовано їх теоретико-практичне використання.

Ключові слова: публічні фінанси, ризики, загрози, безпека, методи, відновлення, економіка

Abstract. The transformation of public finances under the influence of multidirectional changes in both the external and internal environments necessitates continuous monitoring of threats and risks that affect the security components of these finances, as well as prompt response by public authorities aimed at their mitigation.

The objective of the present study is to identify and systematize the risks and threats to the security of Ukraine's public finances under wartime conditions and to provide

theoretical and practical justification for methods aimed at their reduction. The study explores the types and components of public finance security.

In the course of the research, systemic risks and threats to public finance security that had existed prior to the war and became particularly acute under current conditions were identified, as well as new threats that emerged as a result of hybrid warfare. These include widespread destruction of state and municipal property, critical infrastructure, and ecosystems; increased migration; deteriorating demographic indicators; and others.

The research highlights informational, economic, financial, social, and environmental threats, along with their associated risks, which exert a negative impact on the security of public finances during the war.

Among the most critical risks under wartime conditions are cyberattack risks, corruption risks, refinancing risks, as well as budgetary, fiscal, and environmental risks.

The functioning of public finances in wartime necessitates the development and theoretical-practical substantiation of modern and effective methods to ensure their security. These primarily include legal and regulatory, organizational, indicator-based, resource-functional, economic, and financial approaches.

Special attention in the practical implementation of these methods should be given to improving the current regulatory framework and enhancing cooperation between central and local government authorities and local self-government bodies with business entities and the population, who serve as potential taxpayers contributing to the revenue side of budgets, as well as investors in national and local economic recovery programs.

Key words: *public finance, risks, threats, security, methods, recovery, economy*

Постановка проблеми. Публічні фінанси, будучі однією з основних складових фінансової системи України, в умовах війни зазнають негативного впливу різноманітних ризиків і загроз, що обумовлюють зниження рівня їх безпеки. Забезпечення зовнішньої і внутрішньої безпеки публічних фінансів відіграє важливу роль у створенні умов функціонування держави, територіальних громад в умовах війни та формування фінансового потенціалу для повоєнного відновлення національної економіки. Саме цим і обумовлюється актуальність обраної теми дослідження, спрямованої на виявлення ризиків і загроз, що в умовах гібридної війни впливають на стан безпеки публічних фінансів і потребують обґрунтування методів, спрямованих на їх мінімізацію та нейтралізацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика становлення та розвитку публічних фінансів, особливості їх функціонування в умовах невизначеності та ризиків, спричинених війною в Україні, стали предметом дослідження наукових праць багатьох вітчизняних вчених. При цьому погляди науковців щодо теоретичного обґрунтування публічних фінансів та визначення їх складових суттєво різняться. Відсутнє чітке визначення сутності публічних фінансів і в діючих нормативно-законодавчих актах.

Згідно до Закону України «Про відкритість використання публічних коштів» до складу останніх входять кошти державного та місцевих бюджетів, кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії, кошти Національного банку

України, державних банків, державних цільових фондів, а також кошти суб'єктів господарювання державної і комунальної форм власності [7].

З. С. Варналій сферою публічних фінансів вважає діяльність різних союзів публічного характеру, а також держави, органів місцевого самоврядування, громадських та міжнародних організацій, а їхньою ключовою функцією – задоволення суспільних потреб [1].

На думку Н. Хрущ та Л. Нянько публічні фінанси – це система організованих державою та муніципальними утвореннями фінансових відносин, спрямованих на формування і використання фондів грошових коштів, призначених для фінансування завдань та функцій публічної влади [10].

О. Л. Руда та О. В. Марценюк серед основних складових системи публічних фінансів виокремлюють державний та місцевий бюджети, бюджети фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування [8].

Дещо інший погляд на структуру публічних фінансів мають П. Нікіфоров та І. Легкоступ, які до складу зазначених фінансів включають кошти державного бюджету та позабюджетних державних фондів; кошти місцевих бюджетів та фондів органів місцевого самоврядування; державні та місцеві позики; кошти державних та комунальних підприємств, установ та організацій; кошти публічних інститутів [3].

В. М. Опарін, В. М. Федосов, П. І. Юхименко досліджують структуру публічних фінансів в широкому і вузькому розумінні. В широкому розумінні, на думку авторів, публічні фінанси охоплюють діяльність «держави, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, творчих спілок тощо, а також міжнародних організацій». У вузькому розумінні до складу публічних фінансів входять державні і місцеві фінанси [4].

Враховуючи вищевикладене, в даному дослідженні безпеку публічних фінансів ми будемо розглядати в вузькому розумінні з позицій їх поділу на державні і місцеві фінанси.

Як зазначає А. І. Крисоватий, війна «стала шоком для публічних фінансів», як і для економіки та суспільства в цілому. Попри це завдяки сумісним зусиллям Збройних Сил України, Міністерства фінансів, Національного банку та Пенсійного фонду України вдалося зберегти стійкість публічних фінансів [2].

Забезпечення стійкості, стабільності та ефективності функціонування публічних фінансів потребує проведення додаткових досліджень, спрямованих на виявлення загроз і ризиків їх безпеці та обґрунтування методів їх зниження в умовах війни та повоєнного відновлення.

Мета дослідження полягає у виявленні та систематизації ризиків і загроз безпеці публічних фінансів України в умовах війни та теоретико-практичному обґрунтуванні методів, спрямованих на їх зниження.

Виклад основного матеріалу. Безпека публічних фінансів – це складне поліструктурне явище, яке потребує виокремлення конкретних її видів в залежності від складових зазначених фінансів. Загальноприйнятим підходом до складових публічних фінансів є їх поділ на державні та місцеві фінанси. Враховуючи різницю в суб'єктах, об'єктах, функціях, завданнях державних і місцевих фінансів, джерелах формування та напрямках використання їх фінансових ресурсів виокремлюються і різні види безпеки, що наведені на рис 1.

Рис. 1. Види безпеки на рівні публічних фінансів України

Джерело: складено автором на основі [6].

В Україні створена потужна нормативно-правова база регулювання наведених на рис. 1 видів безпеки в сфері публічних фінансів. Згідно до Закону України «Про національну безпеку» під останньою розуміють «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз». Всі інші види безпеки, наведені на рис. 1, входять до складу національної безпеки України і окрім воєнної безпеки передбачають реалізацію стратегічних і тактичних заходів, спрямованих на досягнення стійкості публічних фінансів в умовах постійної зміни ендегенних і екзогенних факторів та появи нових ризиків і загроз на рівні як державних, так і місцевих фінансів.

У Стратегії воєнної безпеки України зазначені цілі державної політики у воєнній сфері, основними серед яких є: забезпечення обороноспроможності держави, територіальної оборони; підвищення ефективності менеджменту в сфері оборони; розбудова військової інфраструктури; підвищення професійного рівня особливого складу сил оборони та забезпечення їх високотехнологічним озброєнням і технікою тощо.

Значний вплив на стан публічних фінансів в умовах ведення гібридної війни країною агресором проти України є забезпечення інформаційної безпеки. Прийнята у жовтні 2021 року Стратегія інформаційної безпеки однією із пріоритетних цілей виділяє протидію дезінформації та інформаційним операціям з боку держави-агресора і передбачає для її досягнення розвиток ефективної взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства.

По мірі розвитку інформаційних технологій зростає і кількість кібератак, які здійснюються на органи державної влади та місцевого самоврядування, державні

і комунальні підприємства та установи, об'єкти критичної, інформаційної, фінансової, виробничої, транспортної та іншої інфраструктури. При цьому в Стратегії кібербезпеки України зазначається, що кіберпростір починає відігравати значну роль у веденні воєнних дій, створені кібервійська, що в свою чергу створює додаткові загрози національній кібербезпеці.

У Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року зазначено, що основними складовими такої безпеки є фінансова, виробнича, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна безпеки. Серед основних завдань забезпечення економічної безпеки в Стратегії визначено гарантування національної економічної незалежності та здатності до захисту національних економічних інтересів України.

Фінансова безпека є однією із головних складових економічної безпеки, оскільки передбачає стан захищеності публічних фінансів від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, забезпечення збалансованості державного і місцевих бюджетів, надходження в повному обсязі фінансових ресурсів, необхідних органам державної влади і місцевого самоврядування для виконання покладених на них функцій і завдань. Стан фінансової безпеки України є незадовільним на протязі багатьох років і особливо погіршився в умовах війни. Серед основних загроз фінансовій безпеці, зазначених у Стратегії економічної безпеки України, наведені наступні: низький рівень бюджетної дисципліни; зростання обсягу дефіциту бюджету, державного боргу, а також тіньової економіки; низька ліквідність ринку цінних паперів, проблеми правового регулювання в податковій сфері тощо. Основними завданнями підвищення рівня фінансової безпеки зазначено посилення боротьби з економічними злочинами, скорочення дефіциту державного бюджету, протидія розмиванню бази оподаткування, підвищення стійкості банківської системи, сприяння розвитку довгострокового і інвестиційного кредитування, розвиток фондового ринку, захист прав інвесторів, подальший розвиток страхового ринку та ін.

У статті 16 Конституції України вказується, що обов'язком держави є забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на усій території держави. У Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року серед першопричин виникнення екологічних проблем наведено недостатній обсяг фінансування природоохоронних заходів з державного та місцевих бюджетів, а також неузгодженість дій центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в напрямку підвищення ефективності управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів.

На основі дослідження діючих нормативно-правових документів в сфері забезпечення безпеки публічних фінансів було виявлено основні загрози і ризики, що знижують рівень безпеки зазначених фінансів в умовах війни (див. рис. 2).

В умовах розвитку цифрової економіки система функціонування і управління публічними фінансами потребує впровадження сучасних цифрових технологій для покращення надання публічних послуг та здійснення контролю за ефективним використанням публічних фінансових ресурсів. На сьогоднішній день створені і ефективно функціонують Єдиний державний вебпортал електронних послуг

«Дія», Єдиний веб-портал використання публічних коштів, Державний веб-портал бюджету для громадян України, інформаційно-телекомунікаційна система «Податковий блок», інформаційна система управління плануванням та виконанням місцевих бюджетів «LOGICA», інформаційно-аналітична платформа електронної верифікації та моніторингу державних виплат тощо.

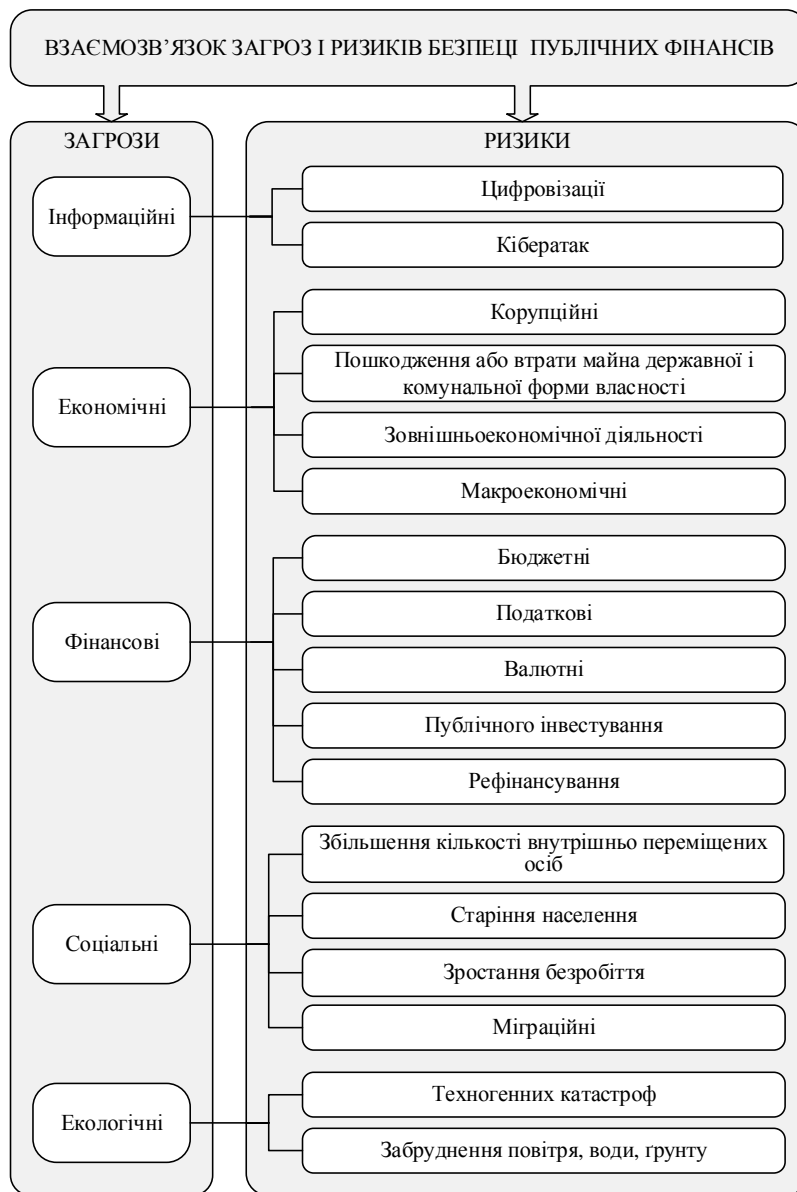

Рис. 2. Взаємозв'язок загроз і ризиків, що знижують рівень безпеки публічних фінансів в умовах війни

Джерело: розроблено автором

Гібридна війна призводить до глобального інформаційного і кіберпротистояння. Російські хакери збільшили кількість кібератак не тільки на урядові організації, державні і місцеві органи влади, суб'єкти господарювання державної і комунальної форми власності, але і на державні і муніципальні веб-сайти партнерів, які надають суттєву допомогу Україні. Особливо потужні і масштабні кібератаки на сферу публічних фінансів були здійсненні у 2024 році, що потребує розвитку ринку кіберстрахування та співпраці України з країнами-партнерами у напрямку посилення спільних заходів щодо протидії інформаційним та кіберзагрозам.

Серед економічних загроз безпеці публічних фінансів в першу чергу необхідно виділити корупційні ризики, особливо в сфері публічних закупівель, земельних відносин, розподілу бюджетних коштів, управлінні підприємствами державної і комунальної форми власності тощо.

За експертними оцінками, станом на кінець 2024 року видатки, пов'язані з відбудовою та відновленням зруйнованих під час війни об'єктів, протягом 10 років становитимуть близько 524 млрд доларів США. З них тільки у 2025 році на відновлення потрібно буде виділити 17,3 млрд доларів США, з цієї суми вдалося вже забезпечити 7,4 млрд доларів США, в основному за рахунок коштів державного бюджету та донорів [6]. У зв'язку з цим виникає загроза розвитку корупційних схем у процесах відновлення країни, а саме при встановленні переліку об'єктів, що підлягають відновленню, визначенні вартості їх відновлення, проведенні будівельних робіт та ін. [9].

При здійсненні процесів відновлення необхідно враховувати їх вплив на екологію, яка суттєво погіршилась в умовах війни. Забруднення повітря, води, землі, знищення лісів відбувається на фоні значних руйнувань об'єктів інфраструктури, житлово-комунального господарства, адміністративних споруд тощо. Ще до війни в Україні існували проблеми, пов'язані із забрудненням навколишнього середовища, зростанням кількості несанкціонованих сміттєзвалищ. Зростання кількості зруйнованих об'єктів в майбутньому ще більше загострить екологічні проблеми, і необхідно буде шукати ресурси на їх утилізацію або переробку у відповідності до міжнародних вимог і стандартів.

Проведемо дослідження основних показників, які характеризують вплив зазначених на рис. 2 загроз і ризиків на стан безпеки публічних фінансів. За період, що аналізується, візьмемо показники довоєнного 2021 року в порівнянні з воєнними 2022-2024 рр.

Значний вплив на безпеку публічних фінансів здійснює зростання рівня тіньової економіки у відсотках до офіційного ВВП. У довоєнному 2021 році за оцінкою Міністерства економіки України рівень тіньової економіки складав 32%, після повномасштабного вторгнення за підсумками 2022 р. досяг 48%, протягом 2023-2024 рр. оцінюється на рівні 40%, хоча за деякими експертними оцінками може сягати більше 50%, особливо в розрізі окремих галузей [5]. У гривневому вираженні це приблизно 1,5 трлн грн, які в умовах дефіциту власних коштів могли б суттєво збільшити дохідну частину державного і місцевих бюджетів.

Таблиця 1

Основні показники, що здійснюють вплив на стан безпеки публічних фінансів

Показники	Роки			
	2021	2022	2023	2024
Рівень тіньової економіки у відсотках до офіційного ВВП, %	32	48	40	40
Реальний ВВП (з поправкою на інфляцію), млн грн.	4363582	3865780	5518062	6821088
Дефіцит бюджету до ВВП, %	3,63	17,62	20,39	17,74
Державний та гарантований державою борг, млн дол. США	97 947,4	111 343,7	145 316,9	166 059,3
Зовнішній борг, млн дол. США	57 197,0	71 398,6	101 704,7	120 090,3
Внутрішній державний борг, млн дол. США	40 750,4	39 945,1	43 612,2	45 969,0
Частка державного боргу у ВВП, %	48,9	78,4	84,4	91,2

Джерело: складено автором на основі [6].

В умовах війни посилюються ризики зовнішньоекономічної діяльності, пов'язані із неможливістю експорту продукції по причині порушення транспортно-логістичних зв'язків, руйнування основних і оборотних засобів експортно орієнтованих підприємств, низької конкурентоспроможності вітчизняної продукції на міжнародному ринку, ймовірності ведення тарифних та торговельних війн. Все це негативно позначається на стані платіжного балансу, державного бюджету, сповільненні економічної активності, звуженні попиту на вітчизняну продукцію, зменшенні обсягу прямих іноземних інвестицій в розвиток експортного потенціалу України.

Негативний вплив на стан безпеки публічних фінансів здійснює зростання дефіциту державного бюджету, що в умовах пріоритетності видатків на забезпечення оборони призводить до фінансування інших напрямів видатків бюджету по залишковому принципу. Для зменшення дефіциту бюджету держава, в основному, позичає кошти на міжнародному ринку, що створює загрози борговій безпеці і збільшує ймовірність зростання валютного ризику, пов'язаного з обслуговуванням боргових зобов'язань. У 2024 році частка державного боргу у ВВП склала 91,2% при граничному розмірі 60%, і за прогнозними оцінками у 2025 році може перевищити позначку 100% від ВВП. При цьому частка зовнішнього державного і гарантованого державою боргу за період, що аналізується, має постійну тенденцію до зростання. Якщо у 2021 році вона складала 58,4% то вже у 2024 р. досягла 72,3% [6]. Відмова держави від обслуговування боргу при неможливості його реструктуризації може призвести до необхідності оголошення дефолту. На сьогоднішній день Україна має непогашені зобов'язання по ВВП-варантам, що провокує виникнення реальних ризиків дефолту. В умовах війни, коли функціонування держави напряму залежить від міжнародної фінансової допомоги, оголошення технічного дефолту буде мати довготривалі наслідки, пов'язані зі зменшенням видатків бюджету, девальвацією національної валюти, втратою довіри кредиторів, інвесторів і, як наслідок,

зниження кредитних та інвестиційних рейтингів країни, обмеження можливості отримання нових кредитів при зростанні їх вартості.

Мінімізація негативного впливу вищезазначених ризиків і загроз на стан безпеки публічних фінансів потребує теоретико-практичного обґрунтування методів, які безпосередньо пов'язані із напрямками забезпечення складових безпеки зазначених фінансів.

Основними методами забезпечення безпеки публічних фінансів в умовах війни, на наш погляд, є наступні:

– **Нормативно-правові** – удосконалення законодавства в сфері впровадження єдиних стандартів для усунення дублювання функцій інформаційних, телекомунікаційних систем органів центральної, державної та місцевої влади та нейтралізації ними інформаційних та кіберзагроз; розроблення законодавчих актів стосовно регулювання ринку кіберстрахування в Україні; посилення відповідальності органів державної і місцевої публічної влади за участь в корупційних схемах і гальмування реформ, націлених на боротьбу з корупцією.

– **Організаційні** – впровадження заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації і компетенції працівників органів державної влади та місцевого самоврядування; розвиток державно-приватного партнерства, партисипативного бюджетування, а також на підвищення довіри бізнес-структур і населення до органів публічної влади, розроблення стратегічних і тактичних заходів, спрямованих на зміцнення фінансового патріотизму в суспільстві.

– **Індикаторні** – передбачають затвердження методики з чітким визначенням критеріїв і індикаторів оцінювання складових безпеки публічних фінансів; встановлення єдиної системи показників і індикаторів оцінювання руйнувань і відшкодування збитків, спричинених війною, індикаторів оцінювання екологічних наслідків війни.

– **Ресурсно-функціональні** – оцінюють потенційні можливості залучення і використання різноманітних ресурсів – фінансових, трудових, матеріальних, інформаційних, природних тощо для збільшення фінансової спроможності держави і територіальних громад, поповнення дохідної частини державного і місцевих бюджетів та посилення контролю за їх цільовим використанням.

– **Економічні** – спрямовані на боротьбу з тіньовою економікою, впровадження на державному і місцевому рівнях програм стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, удосконалення напрямів економічної політики і її складових, зменшення рівня безробіття та підвищення рівня добробуту населення.

– **Фінансові** – передбачають пошук джерел фінансування державних і місцевих програм забезпечення складових безпеки публічних фінансів, використання сучасних фінансових інструментів для забезпечення стабільності фінансової системи держави, фінансові стимули для повернення мігрантів, розроблення заходів, спрямованих на розвиток внутрішнього ринку державних і місцевих запозичень.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Трансформація публічних фінансів під дією багатовекторних змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі їх функціонування потребує проведення постійного моніторингу загроз та ризиків, що впливають на стан складових безпеки зазначених фінансів і швидкого реагування на їх мінімізацію зі сторони органів публічної влади. В процесі проведеного

дослідження були виявленні системні ризики і загрози безпеці публічних фінансів, які існували в довоєнному періоді і особливо загострилися в умовах сьогодення, а також нові, з якими Україна стикнулася в умовах ведення гібридної війни і які пов'язані зі значними руйнуваннями об'єктів державної та комунальної форми власності, критичної інфраструктури, екосистем, зростанням кількості мігрантів, погіршенням демографічних показників та ін. Функціонування публічних фінансів в умовах війни потребує розроблення і теоретико-практичного обґрунтування сучасних і дієвих методів забезпечення їх безпеки, основними серед яких є нормативно-правові, організаційні, індикаторні, ресурсно-функціональні, економічні та фінансові. Особливу увагу при практичному впровадженні зазначених методів треба звернути на необхідність удосконалення діючої нормативно-правової бази, особливо в напрямку розроблення методики визначення індикаторів і граничних показників оцінювання складових безпеки публічних фінансів, розвитку взаємодії і співпраці органів державної і місцевої влади та місцевого самоврядування з бізнес-структурами, населенням, які є потенційними платниками податків до доходної частини бюджетів, та інвесторами програм відбудови державної і місцевої економіки. Саме ці напрями і ляжуть в основу проведення подальших досліджень в напрямку забезпечення безпеки публічних фінансів в умовах війни і в період повоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Варналій З. С. Модернізація публічних фінансів України в умовах діджиталізації. *Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки: зб. тез Податкового конгресу* (м. Ірпінь, 12 грудня 2019 р.). Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. С. 325 – 328.
2. Крисоватий А. Воєнні реалії фіскального простору публічних фінансів України. *Світ фінансів*. 2023. № 1. С. 8–30. DOI: 10.35774/SF2023.01.008
3. Нікіфоров П., Легкоступ І. Публічні фінанси в сучасній Україні: теоретичний та практичний аспект. *Економічний аналіз*. 2023. Том 33. № 3. С. 287–295. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.287>
4. Опарін В. М., Федосов В. М., Юхименко П. І. Публічні фінанси: генеза, теоретичні колізії та практична концептуалізація. *Фінанси України*. 2017. № 2. С. 110–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2017_2_11
5. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>
6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/>
7. Про відкритість використання публічних коштів. Закон України від 11 лютого 2015 року № 183-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>
8. Руда О. Л., Марценюк О. В. Функціонування публічних фінансів в сучасних умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 4. С. 122–128. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.4.122
9. ТОП-10 корупційних ризиків під час реалізації експериментального проєкту щодо відновлення населених пунктів, які постраждали внаслідок збройної агресії рф. Стратегічний аналіз корупційних ризиків. Національне агентство з питань запобігання корупції. 44 с. URL: <https://surli.cc/tkvjex>

10. Хрущ Н., Нянько Л. Забезпечення стійкості публічних фінансів в умовах соціально-економічної нестабільності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2023. № 2. С. 59–64.

References:

1. Varnalii, Z. S. (2019). Modernizatsiia publichnykh finansiv Ukrainy v umovakh didzhytalizatsii [Modernization of Ukraine's public finances in the context of digitalization]. *Upravlinnia publichnymy finansamy ta problemy zabezpechennia natsionalnoi ekonomichnoi bezpeky: zb. tez Podatkovoho konhresu* (Irpın, 12 Dec 2019). Irpın: Universytet DFS Ukrainy, pp. 325 – 328.
2. Krysovaty, A. (2023). Voienni realii fiskalnoho prostoru publichnykh finansiv Ukrainy [Military realities of the fiscal space of public finances in Ukraine]. *Svit finansiv*, No 1, pp. 8–30. DOI: 10.35774/SF2023.01.008
3. Nikiforov, P., Legkostup, I. (2023). Publichni finansy v suchasni Ukraini: teoretychnyi ta praktychnyi aspekt [Public finance in modern Ukraine: theoretical and practical aspect]. *Ekonomichnyi analiz*, Vol 33, No 3, pp. 287–295. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.287>
4. Oparin, V., Fedosov, V., Jukhimenko, P. (2017). Publichni finansy: geneza, teoretychni kolizii ta praktychna kontseptualizatsiia [Public finances: genesis, theoretical and practical conceptualization collision]. *Finansy Ukrainy*, No 2, pp. 110–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2017_2_11
5. Official website of the Ministry of Economy of Ukraine. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>
6. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/>
7. Pro vidkrytist vykorystannia publichnykh koshtiv [On the transparency of the use of public funds]. Law No 183-VIII. (February 11, 2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>
8. Ruda, O., Martseniuk, O. (2024). Funktsionuvannia publichnykh finansiv v suchasnykh umovakh [Functioning of public finances in modern conditions] *Investytsii: praktyka ta dosvid*. No 4, pp. 122–128. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.4.122
9. TOP-10 koruptsiinykh ryzykiv pid chas realizatsii eksperymentalnoho proiektu shchodo vidnovlennia naselenykh punktiv, yaki postrazhdaly vnaslidok zbroinoi ahresii rf. Stratehichnyi analiz koruptsiinykh ryzykiv [TOP-10 corruption risks during the implementation of a pilot project on the restoration of settlements affected by the armed aggression of the Russian Federation. Strategic analysis of corruption risks. National Agency for the Prevention of Corruption]. *Natsionalne ahentstvo z pytan zapobihannia koruptsii*. URL: <https://surli.cc/tkvjex>
10. Khrushch, N., Nianko, L. (2023). Zabezpechennia stiikosti publichnykh finansiv v umovakh sotsialno-ekonomichnoi nestabilnosti [Insuring the sustainability of public finances in the conditions of social and economic instability]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, No 2, pp. 59–64. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-316-2-9>